PAVEL AMNUEL[1]

NEVINOVAT

Traducere de Valerian Stoicescu[2]

[1] Павел Рафаэлович Амнуэль (n. 20.02.1944, Baku -)
[2] A apărut în limba română în Colecţia „Povestiri Ştiinţifico-Fantastice” nr. 491/1992.

Un singur lucru pot să spun cu fermitate: nu sunt vinovat!

Nu sunt vinovat că în Antarctida este frig, iar la Ecuator cald. Nu sunt vinovat că peştii respiră în râuri. Nu este vina mea că Inchiziţia l-a ars pe Giordano Bruno. Nici cu bomba atomică nu am vreun amestec.

Ziarele publică încontinuu caricaturi. Într-una din ele eu zbor într-o piuă uriaşă, iar în spatele meu ce nu se întâmplă: explodează stele, se declanşează uragane, războaie... Un tablou demn de un Bosch. De fapt, gazetarii nu înţeleg nimic din ştiinţă. Dar colegii mei savanţii? Fiecare dintre ei ar fi gata să-şi vândă sufletul diavolului pentru o idee bună. Un experiment amuzant, ce contrazice un detaliu nesemnificativ al unei legi vechi, este evaluat la nivelul de doctorat. Iar eu, care am răspuns dintr-o dată la mulţimea de enigme ale naturii, sunt acum inculpat...

Am devenit ţap ispăşitor, pentru că mi-am făcut experienţa în mod surprinzător de oportun. În mod surprinzător de oportun. Cu trei sute de ani mai devreme decât oamenii vor putea să o înţeleagă.

În mine nu există nimic demonic. La Harvard, unde am învăţat, mi se spunea „băftosul”. Fizica teoretică a intrat în mine ca un cuţit în unt. Puţini ştiu însă cât m-a costat. Nu dormeam. Mai exact, jumătate din conştiinţa mea stătea de veghe douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, iar cealaltă jumătate dormea, spre deosebire de prima, cea care se ocupa cu cercetările ştiinţifice. Cele mai bune idei vin în somn - asta am observat încă din colegiu. Crezând cu fermitate în puterea intuiţiei, mi-am conceput un program special de antrenare şi după doi ani mi-am învăţat jumătatea de creier să se afle în permanentă stare de somnolenţă. Un savant normal doarme opt ore, câteodată şi mai puţin. Jumătatea cea mai bună a „eului” meu doarme

neîntrerupt - mai este de mirare că îmi vin idei neobişnuite mult mai des ca la colegii mei?

Am devenit cronodinamician. Cronodinamica era o ştiinţă extrem de tânără, cea mai ciudată şi mai neelaborată. Nimeni nu o pricepea prea bine, exceptând fondatorii ei - Ragozin şi Lenner. Maşinile timpului se găseau sub un control sever din partea guvernelor, care, de altfel, nici ele nu înţelegeau de ce trebuie cercetat trecutul dacă nu aveai voie să-l schimbi? „Trecutul poată să aibă influenţă asupra experimentatorului, nu şi invers” - astfel sună celebra interdicţie Ragozin-Lenner. Tocmai de aceea m-am şi ocupat cu teoria penetraţiei - dacă experimentul meu ar fi reuşit, atunci ar fi fost posibil nu doar să fie văzut trecutul, ci şi să se intervină asupra lui.

Acum, stând la arest, am început să-mi dau seama că nu doar pietatea în faţa numelor corifeilor îi deranja pe colegii mei să lucreze în teoria penetraţiei. Frica - iată ce îi reţinea pe mulţi dintre ei. Teama că dacă totul reuşeşte, se va găsi un maniac care să curme cu răutate istoria. Asta în condiţiile în care există verificări şi controale! Chiar şi acum, când maşinile timpului seamănă mai mult cu nişte videocamere, conducătorul ei este mai legat de computere, decât este un cosmonaut. Sunt controlate toate mişcările. Nu poate mişca un deget în afara programului!...

În general, eram mulţumit: am făcut ceea ce mi-a plăcut şi nimeni nu m-a deranjat. Este adevărat, nimeni nici nu a ştiut de lucrările mele - le-am publicat extrem de rar. Nu m-a înţeles decât soţia mea Ines.

Nu ştiu dacă merită să vorbesc despre asta la proces, când voi spune ultimele cuvinte, dar dacă nu ar fi fost Ines... Spaniolă, sânge fierbinte. Când ne plimbam prin orăşelul universitar, toţi întorceau capul după noi. „Băftosul” - auzeam mereu. Din exterior poate lăsam

impresia că ne giugiuleam ca doi porumbei. De fapt vorbeam despre teoria penetraţiei, doar asta mă preocupă (acea jumătate a creierului meu, cea care dormea).

Ce-o fi găsit la mine? Aveam un caracter, se poate spune şi aşa, de peşte. Temperamentul Inesei ajungea pentru amândoi - chiar ea reuşise să-mi obţină un laborator. Ei îi lipsea gloria mondială, aşa înţeleg acum totul.

Aveam patruzeci de colaboratori şi o singură teorie, în plus, exista posibilitatea accesului la maşinile timpului, în planul experimentelor fiind obligat să-mi verific propriile calcule. O oră de lucru cu maşina timpului costa o groază de bani, în special dacă se pătrundea adânc în trecut. Iar de la lucrările mele nu se aşteptau rezultate imediate, aşa că mi s-a dat doar o jumătate de oră pe săptămână. A fost suficient, până când nu am descoperit metoda săriturii.

Iată ce e uimitor. Când i-am povestit Inesei despre ideea mea, nu a reacţionat deloc, de parcă aş fi discutat despre cina zilei următoare. Şi doar avea o excelentă intuiţie a lucrurilor prezicătoare de glorie. Am anunţat rezultatul meu în cadrul unui seminar, apoi la consiliul directorilor şi, în sfârşit, chiar însuşi directorului asociaţiei de cronodinamicieni. Nici un efect! Nimeni nu a avut ceva împotrivă, dar nici nu am întâlnit entuziasm. O idee nouă? Foarte bine. Aveţi nevoie de fonduri? Vă rog, bugetul institutului este uriaş, cronodinamica se bucură de stimă, lucraţi în continuare! Ideea era clară până la transparenţa totală. Toţi s-au uitat prin ea şi nu au văzut ce este înăuntru. După cât se pare, aşa a fost. Iată pe cine trebuiau să judece - pe toţi, începând cu nevasta mea şi terminând cu preşedintele asociaţiei. Nu i-ar fi împiedicat nimic să mă reţină, doar nu am avut niciodată vocaţie pentru experiment.

Metoda saltului este acum cunoscută de fiecare copil.

Merită oare să mai repet? Poate doar în câteva cuvinte.

Esenţialul este următorul. În urmă cu aproape douăzeci de miliarde de ani Universul nostru se prezenta sub forma unui cocon din particule elementare şi radiaţii. Materia era într-atât de comprimată, încât nu mai acţionau legile naturii pe care le cunoaştem astăzi. După explozia acestui cocon a început expansiunea Universului. Au luat naştere galaxii, stele, planete, viaţa, raţiunea...

Partea mereu adormită a creierului meu s-a gândit deseori la coconul Universului. Cel mai lung traseu în trecut a cuprins opt sute de milioane de ani. Cu alte cuvinte, cronodinamicienii noştri nici măcar pe departe nu s-au apropiat de cel mai enigmatic şi interesant moment al vieţii Universului. N-au existat motive speciale, pur şi simplu nimănui nu i-a trecut prin cap să pătrundă atât de mult în trecut. Obişnuita dispersare a ştiinţei: istoricii, paleontologii, ba chiar şi geologii au asaltat institutul cu rugăminţi pentru a cerceta o felioară necesară lor din istoria pământeană, iar cosmologii nu au ochi decât pentru cer. Aveau mult mai multă nevoie de radiotelescoape decât de maşinile timpului. Şi doar era evident - în loc de douăzeci de salturi a opt sute de milioane de ani fiecare, se putea realiza unul singur de şaisprezece miliarde de ani.

Am apreciat imediat avantajul ideii mele. Atâta timp cât în starea coconului nu acţionau legile cunoscute ale naturii, însăşi noţiunea de timp dispărea. Nu se putea spune dacă Universul a existat în starea de cocon o clipită sau o veşnicie. Este la fel cum ai întreba: ce lungime are fotonul? Timpul ca succesiune a evenimentelor a apărut atunci când coconul a explodat. Cu alte cuvinte, a fost o vreme când nu au existat vremuri. Dacă este aşa, atunci nu acţionează nici celebra interdicţie a lui Ragozin-Lenner - pacostea cronodinamicienilor!

Nu prea am idee de cosmologie şi de aceea, normal, am apelat la un specialist. Numele lui Dave Miller l-am găsit în paginile „Revistei de astrofizică”, iar cartea de telefon mi-a indicat faptul că el trăieşte în orăşelul nostru universitar. La rândul lui, Miller habar n-avea de cronodinamică.

— Nu cumva uitaţi, m-a întrebat el, că în acea vreme când nu existau vremuri, Universul era atât de mic, încât nici un atom nu putea supravieţui? Maşina dumneavoastră a timpului va fi comprimată de o presiune monstruoasă, turtită, dezintegrată, presată, strivită, nimicită - mai cunoaşteţi şi alt sinonim pentru „distrusă”?

Partea creierului meu, care trebuie să nască idei, n-a făcut nici o gafă şi eu, fără să-mi dau seama ce vorbesc, am spus într-un suflet:

— Dar dacă dispare timpul, atunci nu mai există nici spaţiul, nu-i aşa? Tot aşa, nu poate exista nici noţiunea de viteză şi, deci, nici noţiunea de presiune. Prin urmare, nu poate fi vorba despre nici o distrugere. Atomii materiei au fost zdrobiţi până la apariţia stării de cocon, iar eu voi străbate acest stadiu, periculos cu maşina timpului şi în felul acesta voi evita soarta generală a Universului!

Miller şi-a muşcat buza - a realizat, în sfârşit, întreaga situaţie. Ce n-ar fi dat să plece el însuşi în coconul Universului, la care a cugetat toată viaţa! Aş fi putut atunci să consider că Miller va fi primul care va începe să mă defăimeze? Responsabilitatea savantului pentru realizarea ideilor sale. Probabil că asta i-a trecut prin cap, când a înţeles că nu el este primul care vede cu propriii ochi începutul lumii.

Eram însufleţit la gândul că ideea nu a eşuat imediat. Ea nu a eşuat nici mai târziu. Articolul meu privitor la metoda saltului a văzut lumina tiparului, iar consiliul tutelar mi-a dat fonduri pentru experiment fără să mai tergiverseze

lucrurile. Tema a fost aprobată, ar fi putut fi oare şi altfel?

Când Miller mi-a spus odată că experimentul s-ar putea să fie periculos, am ridicat din umeri.

— Nu mă refer la dumneavoastră, a spus Miller cu o intonaţie stranie, al cărei sens l-am înţeles doar mai târziu. Eu mă refer la oameni... Când savanţii din Los Alamos experimentau cu masa critică a uraniului, era periculos pentru ei, dar infinit mai periculos pentru întreaga omenire, nu vă daţi seama?

— Însăşi ideea de săritură..., am început.

— Dumneavoastră vă veţi găsi în locul unde se făuresc legile naturii, a continuat Miller. Legile naturii... Ele au devenit aşa cum le ştim, doar după explozia coconului. Dar dumneavoastră, aflându-vă în cocon, puteţi prin acţiunile sau chiar prin prezenţa dumneavoastră să influenţaţi formarea lor. S-ar putea doar să clipiţi şi acceleraţia în lumea noastră să fie direct proporţională cu lucrul, nu cu forţa!

— Dacă legile naturii depind de întâmplare, am spus necugetat, de ce această întâmplare nu ne-ar fi de ajutor?

Miller s-a sculat şi a plecat fără să-şi ia rămas bun, iar cuvintele mele le-a folosit ulterior la proces, ca o dovadă a deplinei mele iresponsabilităţi şi neprincipialităţii ştiinţifice.

Responsabilitatea savantului... Acum am destul timp să mă gândesc la ea, pentru că nu fac nimic, doar aştept. Când savantul lucrează la o problemă interesantă, să zicem ori la un cod genetic, ori la bomba cu hidrogen, atunci când nu doarme cu nopţile şi aproape că nici nu mai mănâncă, el nu se gândeşte la responsabilitate, ci la ceea ce-l împiedică să-şi termine cercetarea. Pe mine, de exemplu, mă agasau dificultăţile tehnice. E uşor de spus - haideţi să facem în loc de douăzeci sau treizeci de salturi a câte opt sute de milioane de ani o singură săritură de şaisprezece sau

douăzeci şi patru de miliarde de ani. Iar tehnica se face. Am fost nevoit să cer fonduri pentru „ajustările” tehnice şi aşa a trecut vremea. Dar nu am pierdut-o zadarnic. Am dus la bun sfârşit ciclul de cercetări teoretice asupra metodei saltului, iar cronodinamicienii au apreciat-o la justa valoare. Lucrările mele erau citate şi puţin îmi păsa dacă cineva făcuse aluzie la cele spuse de Miller. Interesul pentru adevăr - iată ce îi conduce pe savanţi. La urma urmei, ce este mai important! responsabilitatea faţă de oameni sau faţă de adevăr?

Timp de trei ani am pregătit o experienţă care urma să dureze trei minute. Aş fi putut fi uşor întrecut de cei de la Moscova, din Institutul Timpului, ba chiar şi de cei de la Californian Technology - aveau o bază experimentală mai bună decât a noastră. Dar etica profesională nu le-a permis să mă nedreptăţească. Eu eram autorul ideii, eu trebuia s-o pun în practică.

Munca a fost un infern. Nu înseamnă mult patruzeci de colaboratori. Eu şi acum aş fi vrut să am nu un laborator, ci un institut. Dar era mai greu să obţii personal, decât aparatură. Am fost nevoit să mă descurc cu propriile forţe. Din când în când, acea porţiune a creierului meu care permanent stătea de veghe, remarca indicii ale unei răfuieli: Miller publica în presă articole, găsind un partizan al ideilor sale în comitetul Pugwash[3]. Deocamdată nu m-au

[3] Conferinţele Pugwash privind Ştiinţa şi Afacerile Mondiale este o organizaţie internaţională care aduce împreună savanţi şi figuri publice să lucreze împreună în vederea reducerii pericolului de conflict armat şi să caute soluţii la ameninţările securităţii globale. A fost fondată în 1957 de Joseph Rotblat şi Bertrand Russell în Pugwash, Nova Scotia, Canada, după publicarea Manifestului Russell-Einstein în 1955. Organizaţia Pugwash şi Rotblat au primit împreună Premiul Nobel pentru Pace în 1995 pentru eforturile privind dezarmarea nucleară. Grupurile de Tineri/ Studenţi au existat din 1979.

deranjat în munca mea. Ines era înzestrată cu un instinct mult mai bun ca al meu şi era convinsă că mult timp nu voi mai putea continua aşa: nu se poate ca nimeni să nu mă împiedice să lucrez. Trebuia să realizez cât mai repede experienţa. Şi pentru folosul lucrării cel mai bine ar fi fost să merg eu însumi... Există, bineînţeles, o diferenţă: să porneşti în vizită la dinozauri, care sunt vizibili doar pe ecran, sau să mergi acolo, unde nu este nici timp, nici spaţiu, nici Ragozin şi Lenner cu interdicţia lor... Dar Ines m-a convins. Şi când consiliul tutelar a analizat candidatura celui ce va pleca, am spus cu o voce destul de fermă că voi merge eu însumi. Aveam toate motivele şi drepturile. Nu mă plângeam de sănătate. Şi aşa mai departe. Nimeni nu a avut de obiectat. De fapt, asta-i tot. Nu e nimic de povestit despre experiment. Calculatoarele ermetice au făcut totul automat, n-a fost nevoie să mişc un deget. Saltul s-a produs pe nesimţite. Am auzit două păcănituri - startul şi finişul - şi am înţeles imediat că mă găsesc în cocon. Nici un aparat aflat la bord nu funcţiona. Mai exact, toate indicatoarele erau în poziţia „zero”. Era un întuneric absolut. Nu pentru că dincolo de bordul navei era pustiu, dar acolo nu exista timp şi spaţiu şi, în consecinţă, nu exista nici măcar însăşi noţiunea de „dincolo de bord”. Materia exista într-o formă încă necunoscută. M-am gândit atunci că după întoarcerea mea această formă va înceta să mai fie o enigmă.

După trei minute automatele s-au pus în funcţiune şi eu m-am întors. M-am întors pentru a nimeri în mâinile unui comisar de poliţie, care m-a acuzat de iresponsabilitate criminală.

Pentru prima dată în viaţă eram furios. Şi nu-i vorba de faptul că m-am întors, aşa cum s-a dovedit, nu după trei minute, ci după patru ani, nu-i vorba că în acest răstimp comitetul Pugwash a obţinut ceea ce a vrut şi toate lucrările

despre tema mea au fost interzise, colaboratorii mei au fost împrăştiaţi, iar eu am fost declarat un maniac periculos, care se joacă cu soarta lumii. Problema este că Ines plecase la Miller, la această nulitate! Totuşi necazul personal era mult mai greu de suportat decât toate necazurile omenirii ce se petreceau dincolo de orizont... Nu vă interesează asta, vă preocupă soarta lumii? Sunt convins că nu vă preocupă. Vă interesează doar în măsura în care se schimbă lumea, dacă ceva se întâmpla cu dumneavoastră, dar nici asta nu aţi fi dorit.

Aşa că nu-i nevoie să mă descrieţi ca pe un monstru. Eu sunt la fel ca ceilalţi. Sunt savant. Am fost şi rămân. E îngrozitor că nici măcar nu mi-au permis să aflu rezultatele pe care le-am „scos" din cocon. Toate au fost declarate tabu de o comisie şi un tribunal internaţional.

Pentru prima dată în istorie era judecat un savant pentru ideile lui. În nici o legislaţie nu se găseşte un articol corespunzător şi atunci m-au deferit unui colegiu internaţional de juraţi.

M-au numit Herostat[4]. Dar eu nu vroiam glorie! Pe aceasta o dorea soţia mea, dar nici ea nu a reuşit să ajungă celebră, părăsindu-mă în timp ce lâncezeam în coconul Universului. Ce fel de Herostat mai sunt? Nu am dorit dispariţia nimănui. Toată viaţa nu am omorât decât muşte şi furnici. Nu pot să văd lacrimile copilului. Nu am prejudecăţi, rasiale sau oricare ar fi ele. Consider mai presus de orice ştiinţa şi adevărul. Pentru asta sunt oare judecat?

Călătoria mea în coconul Universului nu a schimbat nimic în lumea noastră. Mă uit pe fereastră şi văd pe verandă

[4] Probabil este vorba de Erostrat (Ἡρόστρατος / *Hêróstratos*), cel care a incendiat şi distrus templul Artemisei din Efes, una din cele şapte minuni ale lumii antice, pentru a deveni astfel celebru.

gardienii-poliţişti. Ca şi mai înainte, au trei picioare şi un corn în creştet. Întocmai ca toţi oamenii. Ca şi mai înainte... pe cerul trandafiriu pluteşte fierbinte discul albastru al Soarelui. Şi ca întotdeauna prin grădină hoinăreau ongurii-paşnici cu patruzeci de picioare, hrănindu-se cu iarba suculentă, ce le şoptea cântecele ei liniştite.

Mâine la amiază juraţii îşi vor putea da verdictul.

Bineînţeles, vor spune „nevinovat”.